

עין משפט
ג'ר מצוה

יא:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

מסורת הש"ס

ג'ר א טור א"ח פ"י ס"ג
וע"פ ס"י תפא ספ"ג נ
הנה"ה:

רבינו הגאון

בראש השנה בטלה עבודה
מאבותו כמצרים. שנאמר
בו ביום ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה'
שבתו. ואר"י מנא כי בראש
השנה יצא יוסף מכת
האיסורין. וכתב באבות
והוצאתי אתן [ס"ג] מתחת
סבלות מצרים וגפר סבילה
סבילה. ואז"ל ר' אליעזר
וד' יהושע לטעמיהו.
דתיא בשנת שש מאות
שנה לחיי נח בחדש השני
כשבעה עשר יום לחיי.
ר' אליעזר אומר אותו היום
י"ז במרחשון היה וכו'.

(א) פסחים ק"ט: (ב) וספוק
מסכת זו דף לה.
לחם ניקט כתיבה זו
ויפרישה. (ג) ונלשתי מן.
(ד) ונלשתי מן. (ה) עין
בסוף התפא סוף נלשתי.
(ו) וע"פ משנת סוף א"ר
פ"י ר"ע דף י"ז: (ז) פ"י.

תורה אור השלם

- לכן אמר לפני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבילת מצרים והוצאתי אתכם מעבדותם ונאלתי אתכם בברות נטויה ובששתים גדלים. סבות זו וזו.
- הסידוריו מסביל שבנו כפיו נדוד העברתו. תהלים ס"א ז
- תקעו בחרש שופר בבקשה ליום טוב. תהלים ס"ד
- תקיעה ביום ההוא תקע בשופר גדול ובא האבדים בארץ אשר והנדיחים בארץ מצרים והשתחוו לאלהי ברזל הקדש בירושלם.
- ליל שמיים הוא ליל לזוהר טארץ מצרים הוא הילולה הזה ליל שמיים לכל בני ישראל לזריתם. שמות יב טב
- בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחודש השני בשבעה עשר יום לחיי ביום הזה נקבע כל מעינת תורה רבה וארבת השמיים נפתחו: בראשית א י"א

הנהגות הב"ח

- ואז"ל לטעמיהו כ"ו דלר"א דבשתי נבדל העולם מתשירי מחילין: (ב) בהנה"ה ששמי ס' י"ל א"ר דלאחר כך בסוכות כשומר לו הקב"ה:

הנה"ה שמעתי דודאי המלאכים נזף בפסח כדפי' רש"י נחומם אבל אותו למועד ראשון אל"ף שאמר לו הקב"ה היה בתשרי ומאזו למועד דריש הכא דכסותו היה קאי וקאמר ליה למועד שאמר זה ראשון והיינו בפסח אבל המלאכים הם קרעו קריעה כמותל בפסח וא"כ ח"כ מאי פריך הכא ח"כ כי מלית ימי טומאה נזרי ליה והא לא אשבתן שפסחה נדה כסוכות אלא בפסח שעבר כשנזף המלאכים שהרי לא הביאה העונות כדפירש רש"י וי"ל אין הכי נמי (ג) דלחך סוכות שאמר לו הקב"ה למועד ראשון שרה בקרבה וגו' פי' אפשר אחר שזקמתי יחזור לי עדן וספ לרס נדום מכלל שאין אשה יכולה להתעבר א"כ יחזור לה עדן וספ וכשאלמר לו הקב"ה היפלא מה' דבר (בגלשית יח) והתרגם עליה על שחקה עדיין לא היה לה עדן וספ ובשנתעברה נתפסו הקמטים ונתעמד הכשר וחזר לה וספ וא"כ מביאה המלאכים הרי חזר לה ורואה מן העונות כדפירש"י לתא דודאי מה שפסחה נדה או לא היה אלא אקראי בעלמא ולא חזר לה וספ גמור עד שאמר לו הקב"ה למועד ורואה שלא היה אלא אקראי שהרי אחר שאלנו המלאכים כמיז חל להיות לשרה אורח כניסים הלך (כ) פריך כי מדלי מר וכו'. על"ה:

עודם ניוסוף שמו. בתריה דההוא קרא כתיב דכי מק לישרלל: **המסומר** הסיוריו מסבל שכמו. ניוסף כתיב נמר עדות ניוסוף: **המסומר** וכו'. לגלוה: **ואז"ל לטעמיהו.** רבי אליעזר ור' יהושע. דלר' אליעזר (א) בתשרי נבדל העולם דמתשרי מתחילין מנין שני הדורות לפיכך מנזל על כרחך במרחשון ירד וי"ז חדש היה ונחדש השני בשנתה ועשרים שינשה הארץ במרחשון היה לשנה הבאה ונבדל שנישני שלפניו מרבו המים מעל הארץ שנעשית מנין שני הדורות לפיכך גריד ולא יבשה לגמרי וכו' התחלת שנת שש מאות ונחת שנה כדכתיב: ויהי בנחת ושש מאות שנה נראשון צלחד להשג והוא תשרי ומדלף קרי ליה אמת ושש מאות עד השתל שמע מינה אין מנין הדורות מניסן שאס מניסן מתחילין למנומן היה לו לנבזז ותנא התיבה צלחמת ושש מאות שנה צחדש שנישני על הרי אררט שכבר נחדשה שנה מניסן שהרי אותו חדש שנישני סיון היה והוא שנישני להפסקת גשמים כמו ששינו בסדר עולם והיה ר"א היא שכשאתה מונה משנתה עשר במרחשון מאה ותשעים יום ארבעים יומי הגשמים ומאה ותשעים יומי הגשמים על הארץ נמלחו כלים צלחד בסיון ואז"ל יום התחילו לחסור שנאמר: וחסרו המים מחלפה תמשים ומאת יום והיו הלוך וחסור עד חדש

עדות ביהוסף שמו בצאתו וגו' ב"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרי' כתיב הכא והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וכתיב התם הסיוריו מסבל שכמו בניסן נגאלו כדאיתא בתשרי עתידין ליגאל אתיא שופר שופר כתיב הכא תקעו בחדש שופר וכתיב התם ביום ההוא תקע בשופר גדול ר' יהושע אומר בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל מנזל אומר קרא ליל שמונים ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית ואידך ב"ה לילה המשומר ובא מן המזיקין ואז"ל לטעמיהו דתניא ב"ה בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחודש רבי יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מנזל לעולם ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמואל כימה ביום ומעינות מתגברים ומתוך

העשירי והוא אב שהוא עשירי לירדת גשמים וצלחד צלח נראו ראשי ההרים בשני חדשים חסרו ע"ז אמה שהיו ההרים מכוסים מים שנאמר (בגלשית ז) חמש עשרה אמה למדת עשורה אמה לארבעה ימים והתיבה היתה משוקעת במים אמת עשורה אמה ולא היתה לפה על ראש ההר אלא ד' אמות גובה לפיכך נחה ב"ז בסיון. ולר' יהושע דלמר בניסן נבדל העולם וממנו מתחילין מנין שני הדורות ירד המנזל באייר ושנישני שנחה בו התיבה הוא כסליו ולא מנה לך הכמוז חדוש שנה לפי שאין השנה מתחדשת אלא בניסן. ויש פומתי ואז"ל לטעמיהו מדאמר ר"א בחדש שני מרחשון אית ליה בתשרי נבדל העולם והיו מרחשון שני לחדש שהתחילו בו שנת שש מאות דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני אס לפחד חדשים הא אמרינן דאי ר"ה לחדשים ולא מילתא היא דאי מדקרי ליה שני שמעינן דנתשרי נבדל העולם ח"כ מאי פריך לקמיה בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלא לרבי אליעזר מאי שני הא מהכא יליף שני לצריאת עולם. (א) הכי גרסינן בסדר עולם ר' יהושע ברש"א והדר ר' אליעזר ר' יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין וגבי אייר מתגברין דלע"פ שרביעה ראשונה יורדת במרחשון מ"מ הכי אורחיהו כדכתיב (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ואמר בפרק צמה אשה (שם דף ס"ה. ושם) ובפרק צמחא דגדה (דף ס"ו. ושם) אצוה דשמואל עבד לצנתיא מקוואות ביומי דניסן ומפלי ביומי דתשרי (א) וגרסי' בסמוך בשלמא לר"א היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה: אלא

לילה המשומר ובא מן המזיקין. ורבי יהושע תרמי שמעת מינה דכולהו מודו דמשומר מן המזיקין כדמוכח בערבי פסחים (פסחים ק"ט דף ט): דתקון ד' סוקות ולא חייס אזוגות: **יום שמואל** כימה שוקע ביום. גרסינן במילתיה דרבי אליעזר גבי י"ז במרחשון ושניה הקב"ה עליהן מעשה בראשית והעלה כימה ביום ובמילתיה דרבי יהושע גבי י"ז באייר גרס יום שמואל כימה עולה ובקונטרס גרס איפכא ואין הקרן כן דניסן טלה עולה במחלת היום ושוהה שתי שעות עם חלק אחד ומשליש בשעה אחריו שור שתי שעות שכן דרך כל מול שוהה שתי שעות דמשמע צפרק המקבל (ב"ה דף קו: ושם) דקא אמרינן עד אימת עד לחמו אריסי מדברא וקיימא כימה להדי רישיהו ויש שם מזלות אחרות כנגדן מע"ק ג"ד ד"ב מזלות יש שקבועין בנגל שנה למטה שנה למעלה והגלגל סובב וכשמחיל האחד לעלות מחיל שכנגדו לשקוע וכל חדש ניסן טלה עולה לאור הבקר או מראשו שור מזוננו ומאזניס שוקע נגדו ושור שאחר טלה משמש באייר וכל ימי אייר עולה במחלת היום ועקרב שוקע כנגדו וכן הולך סדר כולם דכל אחד משמש חדש ואמר בפרק הראוה (ברכות דף נ"ח): דכימה זנב טלה וכיון דשור מחיל לעלות באייר במחלת היום מכלל דכבר

טלה עולה כולו עד כימה הבא זונבו ובמרחשון עקרב טלה מחלת היום מחיל שור שכנגדו לשקוע ונמלא שכבר שקוע טלה כולו עם הבא זונבו ולפי זה הסדר קיימי כימה ארישיהו דפרק המקבל (ב"ה דף קו): היינו שבע ולא כמו שפי' שם בקונטרס דהיינו אדר וגבי מרחשון גרסינן מעינות מתמעטין וגבי אייר מתגברין דלע"פ שרביעה ראשונה יורדת במרחשון מ"מ הכי אורחיהו כדכתיב (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ואמר בפרק צמה אשה (שם דף ס"ה. ושם) ובפרק צמחא דגדה (דף ס"ו. ושם) אצוה דשמואל עבד לצנתיא מקוואות ביומי דניסן ומפלי ביומי דתשרי (א) וגרסי' בסמוך בשלמא לר"א היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה: אלא

ניסן ר"ה לחדשים ולא מילתא היא דאי מדקרי ליה שני שמעינן דנתשרי נבדל העולם ח"כ מאי פריך לקמיה בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלא לרבי אליעזר מאי שני הא מהכא יליף שני לצריאת עולם. (א) הכי גרסינן בסדר עולם ר' יהושע ברש"א והדר ר' אליעזר ר' יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין וגבי אייר מתגברין דלע"פ שרביעה ראשונה יורדת במרחשון מ"מ הכי אורחיהו כדכתיב (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ואמר בפרק צמה אשה (שם דף ס"ה. ושם) ובפרק צמחא דגדה (דף ס"ו. ושם) אצוה דשמואל עבד לצנתיא מקוואות ביומי דניסן ומפלי ביומי דתשרי (א) וגרסי' בסמוך בשלמא לר"א היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה: אלא